

การดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมในความผิด
เกี่ยวกับการก่อกมลพิษสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย: กรณีลักลอบนำเข้า
ส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์อันเป็นของเสียอันตรายโดยผิดกฎหมาย*
CRIMINAL PROSECUTION OF INDUSTRIAL FACTORY OPERATORS
FOR ENVIRONMENTAL POLLUTION OFFENSES IN THAILAND : THE
CASE OF ILLEGAL IMPORT AND EXPORT OF HAZARDOUS
ELECTRONIC WASTE

เฉลียว นครจันทร์

Chaliew Nakornjuntra

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

Corresponding Author's Email: Chaliao1419@gmail.com

วันที่รับบทความ : 26 มีนาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 30 มีนาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 1 เมษายน 2568

Received 26 March 2025; Revised 30 March 2025; Accepted 1 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสถานการณ์และปัญหา การลักลอบนำเข้า และส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย 2. วิเคราะห์ปัญหาของการดำเนินคดีอาญาในการควบคุมการกระทำผิดเกี่ยวกับการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ และ 3. เสนอแนวทางและมาตรการในการพัฒนากระบวนการบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินคดีอาญาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในการควบคุมปัญหาการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะ

Citation:

* เฉลียว นครจันทร์. (2568). การดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมในความผิดเกี่ยวกับการก่อกมลพิษสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย: กรณีลักลอบนำเข้า ส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์อันเป็นของเสียอันตรายโดยผิดกฎหมาย.

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(2), 961-979.

Chaliew Nakornjuntra. (2025). Criminal Prosecution Of Industrial Factory Operators For Environmental Pollution Offenses In Thailand : The Case Of Illegal Import And Export Of Hazardous Electronic Waste.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(2), 961-979.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย การศึกษานี้ใช้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายจากกรมควบคุมมลพิษ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบในการควบคุมการนำเข้าและจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์จากกรมโรงงานอุตสาหกรรม และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมขยะอิเล็กทรอนิกส์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์แบบอุปนัย เพื่อสรุปประเด็นสำคัญจากข้อมูลที่ได้

ผลการวิจัยพบว่า

1. สถานการณ์การลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญ เนื่องจากประเทศไทยเป็นทั้งแหล่งรับและจุดผ่านของขยะอิเล็กทรอนิกส์จากต่างประเทศ การขาดการควบคุมที่เข้มงวดและการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้มีการลักลอบนำเข้าขยะที่ไม่ผ่านการตรวจสอบ ซึ่งส่วนใหญ่มีสารพิษที่เป็นอันตรายที่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง และยังส่งผลเสียต่อสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ใกล้สถานที่กำจัดขยะ เกิดปัญหาทางสุขภาพ

2. การบังคับใช้กฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยยังคงมีข้อจำกัดสำคัญ เนื่องจากขาดทรัพยากรในการตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้ประกอบการบางรายยังสามารถละเมิดกฎหมายได้โดยไม่ต้องรับผลกระทบทางกฎหมายที่มีความรุนแรง นอกจากนี้การขาดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ยังเป็นปัญหาหลักที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน แม้ว่ามีความหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอยู่แล้วก็ตาม

3. ควรมีการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย โดยการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ การบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด และการเพิ่มความรับผิดชอบของผู้ประกอบการสามารถช่วยลดปัญหาดังกล่าวได้ รวมทั้งการให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ เพื่อลดปัญหาการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การดำเนินคดีอาญา, ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรม, การก่อกมลพิษสิ่งแวดล้อม, ขยะอิเล็กทรอนิกส์

Abstract

This research article aims to: 1) study the situation and issues related to the illegal import and export of electronic waste in Thailand, 2) analyze the challenges in criminal prosecution for controlling offenses related to the illegal import and export of electronic waste, and 3) propose approaches and measures to improve the efficiency of law enforcement and criminal prosecution in controlling the illegal import and export of electronic waste in Thailand. This study employs qualitative research, collecting data through in-depth interviews with nine key informants, including legal experts from the Pollution Control Department, officials from government agencies responsible for controlling the import and management of electronic waste from the Department of Industrial Works, and entrepreneurs involved in the electronic waste industry. Data were analyzed using content analysis and inductive analysis to extract key findings from the information gathered.

The research results show that:

1. The situation regarding the illegal import and export of electronic waste in Thailand remains a significant issue, as Thailand serves both as a destination and a transit point for electronic waste from other countries. The lack of strict control and efficient law enforcement has led to unchecked illegal imports, most of which contain hazardous toxic substances that severely impact the environment and pose health risks to the public, especially those living near waste disposal sites.

2. The enforcement of criminal laws related to the illegal import and export of electronic waste in Thailand faces significant limitations due to a lack of resources for effective monitoring and law enforcement, allowing some operators to violate the law without facing serious legal consequences. Additionally, the lack of accountability among industrial operators in managing

electronic waste remains a key problem, leading to environmental and public health impacts, despite the presence of relevant laws and regulations.

3. Enhancing the effectiveness of law enforcement through international cooperation, strict law enforcement, and increasing the responsibility of operators could help mitigate these issues. Providing education to operators on how to manage electronic waste more responsibly could further reduce illegal import and export activities and promote more sustainable and efficient practices in Thailand.

Keywords: Criminal Prosecution, Industrial Factory Operators, Environmental Pollution, Electronic Waste

บทนำ

ในปัจจุบันการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยเป็นปัญหาที่กำลังได้รับความสนใจจากสังคมและภาครัฐ เนื่องจากขยะอิเล็กทรอนิกส์มีอันตรายที่สามารถส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนได้อย่างมากมาย (นภัสสร เปียจันทร์ และ สุมนทิพย์ จิตสว่าง, 2566) ขยะอิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้มักประกอบด้วยสารเคมีอันตราย เช่น ตะกั่วปรอท และสารโลหะหนักอื่น ๆ ซึ่งหากไม่ได้รับการจัดการที่เหมาะสมจะทำให้เกิดการปนเปื้อนของดิน น้ำ และอากาศ ส่งผลต่อสุขภาพของประชาชนโดยตรง และยังสร้างปัญหาสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

สถานการณ์การลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการส่งออกขยะเหล่านี้ไปยังประเทศที่มีการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ไม่เหมาะสมหรือไม่มีกฎหมายที่เคร่งครัด ทำให้เกิดการสะสมของขยะที่มีสารพิษจำนวนมากที่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ การลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์จากต่างประเทศยังคงดำเนินอยู่โดยไม่คำนึงถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดการที่ไม่ถูกต้อง (ณิชา บวรณสิงห์, 2559)

เพื่อจัดการกับปัญหาดังกล่าวประเทศไทยจำเป็นต้องมีการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดในการควบคุมและป้องกันการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ ในขณะที่กฎหมายที่บังคับใช้อยู่มุ่งไปในความรับผิดชอบทางแพ่ง ซึ่งผู้กระทำอาจไม่เกรงกลัวในการกระทำความผิด

การพิจารณาทางเลือกอื่นโดยเฉพาะการใช้มาตรการทางกฎหมายในการดำเนินคดีอาญากับผู้ประกอบการที่ฝ่าฝืนนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์จึงมีความสำคัญ โดยอาศัยกฎหมายและกฎระเบียบเกี่ยวกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งจะทำให้เกิดการยับยั้งการกระทำผิดและการรักษาความสมดุลของสิ่งแวดล้อม(วรสิทธิ์ สมทรง, มาลี สุรเชษฐ และ วราภรณ์ วนาพิทักษ์, 2563)

การใช้มาตรการดำเนินคดีอาญามีความสำคัญในการควบคุมและลดปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะการใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องปรามไม่ให้ผู้ประกอบการและบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์สามารถกระทำผิดได้ โดยผ่านการดำเนินคดีที่รุนแรงและมีผลกระทบทั้งด้านการเงินและการดำเนินธุรกิจ ซึ่งจะช่วยให้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ลดลงและทำให้เกิดความยั่งยืนในระบบการจัดการขยะในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และแนวทางการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่เหมาะสมต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน
2. เพื่อวิเคราะห์การดำเนินคดีอาญาในการควบคุมการกระทำผิดเกี่ยวกับการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ และผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายในการลดปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย
3. เพื่อเสนอแนวทางและมาตรการในการพัฒนากระบวนการบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินคดีอาญาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในการควบคุมปัญหาการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

- 1.การลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการขาดการควบคุมและการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวด ซึ่งส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในระยะยาว

2. การดำเนินคดีอาญาต่อผู้ประกอบการที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบนำเข้า และส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์สามารถลดปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์และส่งเสริมให้เกิดการจัดการขยะที่ถูกต้องตามกฎหมายมากขึ้นในประเทศไทย

3. การพัฒนามาตรการทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญาและการควบคุมการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์จะช่วยลดจำนวนการกระทำผิดและลดผลกระทบที่เกิดจากการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่เหมาะสมในประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

1. คำนิยามและองค์ประกอบของคดีสิ่งแวดล้อมในบริบทของกฎหมายอาญา คดีสิ่งแวดล้อมในบริบทของกฎหมายอาญาหมายถึงการกระทำที่ละเมิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการก่อมลพิษหรือการทำลายทรัพยากรธรรมชาติซึ่งการกระทำเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย แต่ยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของประชาชนในระดับกว้าง คดีสิ่งแวดล้อมจึงประกอบด้วยองค์ประกอบหลักคือการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงหรือการทำลายสิ่งแวดล้อม การละเมิดกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ ซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาและดำเนินการตามกฎหมายอาญาเพื่อการลงโทษและป้องกันการกระทำผิดในอนาคต (คณะกรรมการด้านวิชาการเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม ศาลปกครอง, 2557)

บทบาทของการดำเนินคดีอาญาในการควบคุมการกระทำผิดที่ก่อให้เกิดมลพิษสิ่งแวดล้อม การดำเนินคดีอาญาในการควบคุมการกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับมลพิษสิ่งแวดล้อมมีบทบาทสำคัญในการสร้างการยับยั้งการกระทำที่ละเมิดกฎหมาย ซึ่งคดีสิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องมือในการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ การลงโทษที่หนักหน่วง เช่น การจำคุก หรือการปรับเป็นการเตือนให้ผู้ประกอบการและบุคคลที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความเสี่ยงที่เกิดจากการกระทำผิด และเป็นการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตามกฎหมาย การดำเนินคดีอาญาจึงมีส่วนในการส่งเสริมความโปร่งใสและการรับผิดชอบต่อสังคมในการควบคุมมลพิษซึ่งสามารถลดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในระยะยาวได้ (น้ำแท้ มีบุญสร้าง, 2547)

ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมในการกระทำความผิด ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมมีความรับผิดชอบตามกฎหมายในการป้องกันและจัดการกับมลพิษที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิต การละเลยไม่ดำเนินการตามมาตรการควบคุมมลพิษที่กำหนดในกฎหมายจะทำให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบตามกฎหมายอาญา การกระทำความผิดในลักษณะนี้จะรวมถึงการปล่อยสารพิษ การทิ้งขยะอันตราย และการไม่ดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดในการจัดการมลพิษ การลงโทษสำหรับการกระทำผิดในลักษณะนี้จะเป็นการเน้นให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะมีผลในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในอนาคต การบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดจะช่วยให้การจัดการขยะและมลพิษในโรงงานอุตสาหกรรมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2560)

2. พระราชบัญญัติการจัดการสิ่งแวดล้อมและกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการก่อมลพิษ พระราชบัญญัติการจัดการสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยเป็นกฎหมายหลักที่ควบคุมการจัดการสิ่งแวดล้อม และการป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะการก่อมลพิษจากอุตสาหกรรมต่าง ๆ รวมถึงการกำหนดมาตรการป้องกันและควบคุมการปล่อยของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการจัดการขยะ การละเมิดกฎหมายนี้จะส่งผลให้มีการดำเนินคดีตามกฎหมายอาญา เช่นการปรับหรือจำคุก เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบและมีการป้องกันมลพิษจากกิจกรรมทางอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังมีการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ที่จะละเมิดข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่อาจก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน

ข้อกำหนดและกฎหมายระหว่างประเทศ เช่นอนุสัญญาบาเซล (Basel Convention) เกี่ยวกับการควบคุมการนำเข้าของเสียอันตราย อนุสัญญาบาเซลเป็นกรอบกฎหมายระหว่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์ในการควบคุมการเคลื่อนย้ายขยะอันตรายข้ามพรมแดน ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญานี้ โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการป้องกันไม่ให้ขยะอันตรายถูกนำเข้าสู่ประเทศที่ไม่มีความสามารถในการจัดการและบำบัดขยะอย่างเหมาะสม สำหรับขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นของเสียอันตราย อนุสัญญาบาเซลได้กำหนดข้อบังคับที่เข้มงวดเกี่ยวกับการนำเข้าหรือส่งออกขยะดังกล่าว ข้อกำหนดดังกล่าวได้กำหนดให้มีการแจ้งล่วงหน้าและการ

ได้รับอนุมัติจากรัฐบาลของประเทศปลายทางก่อนที่จะทำการขนส่งขยะอันตรายเพื่อให้สามารถตรวจสอบการจัดการขยะที่เป็นไปตามมาตรฐานที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (กรมควบคุมมลพิษ, 2549)

การบังคับใช้กฎหมายปัจจุบันและปัญหาที่พบในประเทศไทย การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า ส่งออก และจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยยังคงพบปัญหาในการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการตรวจสอบและการติดตามการขนส่งขยะอิเล็กทรอนิกส์ ข้อจำกัดทางด้านทรัพยากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมควบคุมมลพิษ และปัญหาความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐ รวมถึงการขาดการตรวจสอบที่เข้มงวด ทำให้การลักลอบนำเข้าส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังมีปัญหาด้านการบังคับใช้กฎหมายที่ยังไม่ชัดเจนในบางกรณี และความสามารถในการดำเนินคดีทางอาญาที่ไม่เพียงพอในการลงโทษผู้กระทำผิด ซึ่งส่งผลให้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องการการพัฒนามาตรการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สง่า ทับทิมหิน, ปวีณา ลิ้มปิติปรากการ, จูติรัช งานฉม้ง, ลักษณะีย์ บุญขาว และ กิตติ เหลาสุภาพ, 2564)

3. กรณีศึกษาของการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ ในประเทศไทยการดำเนินคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ (e-waste) ยังพบว่ามีปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะในกรณีการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นของเสียอันตราย ซึ่งขัดกับกฎหมายการจัดการสิ่งแวดล้อมและกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการก่อมลพิษ ตัวอย่างหนึ่งคือคดีที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์จากต่างประเทศโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งส่งผลให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะเมื่อมีการจัดการขยะในลักษณะที่ไม่เหมาะสมและไม่เป็นไปตามมาตรฐานของกฎหมาย เช่น การเผาขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยไม่ได้รับการควบคุม สิ่งนี้ส่งผลให้มีการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการปรับและจำคุกเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำผิด แต่ก็ยังพบว่ากระบวนการดำเนินคดีไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การเปรียบเทียบการดำเนินคดีอาญากับกรณีศึกษาจากประเทศอื่นๆ ที่มีปัญหาลักษณะคล้ายกัน เมื่อเปรียบเทียบการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยกับประเทศอื่น ๆ เช่น สหรัฐอเมริกาและ

ยุโรปที่มีการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างเข้มงวด ประเทศเหล่านี้มีระบบการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มข้น และมีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐและเอกชนในการจัดการกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งรวมถึงการตรวจสอบและการบังคับใช้ข้อกำหนดตามอนุสัญญาบาเซลเกี่ยวกับการขนส่งขยะอิเล็กทรอนิกส์ข้ามพรมแดน ในหลายประเทศเหล่านี้ เช่นสหภาพยุโรป มีมาตรการทางกฎหมายที่ช่วยควบคุมการนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการกำหนดมาตรฐานในการรีไซเคิลหรือกำจัดขยะดังกล่าวให้ถูกต้องตามหลักสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้เกิดการลดปัญหามลพิษได้ดีกว่าเมื่อเทียบกับประเทศไทย (เจนจิรา เจนนุวัตร, 2561)

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยปัญหาหลักในการดำเนินคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยคือการขาดทรัพยากรและการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นกรมควบคุมมลพิษและกรมศุลกากร ซึ่งทำให้การตรวจจับและการลงโทษผู้กระทำผิดมีความยากลำบาก นอกจากนี้ความซับซ้อนของการพิสูจน์หลักฐานในการดำเนินคดีและความล่าช้าในกระบวนการทางกฎหมายยังเป็นปัจจัยที่ทำให้การดำเนินคดีในกรณีขยะอิเล็กทรอนิกส์ไม่เกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีการขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐบาลและภาคเอกชนในการแก้ไขปัญหาอย่างครบวงจร ซึ่งทำให้ปัญหาการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ยังคงเป็นปัญหาที่ยืดเยื้อในประเทศไทย (นภัสสร เปียจันทร์ และ สุนนทิพย์ จิตสว่าง, 2023)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลที่มีลักษณะเชิงอธิบายและเชิงวิเคราะห์ เพื่อตรวจสอบและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ความรับผิดชอบทางอาญา ในกรณีการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมในความผิดเกี่ยวกับ กรณีลักลอบนำเข้า ส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์อันเป็นของเสียอันตรายโดยผิดกฎหมาย โดยกระบวนการศึกษาจะประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เช่นวรรณกรรมทางวิชาการ กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการศึกษาคณะกรณีสถิติของประเทศต่าง ๆ ที่มีการบังคับใช้หลักความรับผิดชอบทางอาญาในการจัดการกับปัญหาลักลอบนำเข้า ส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์อันเป็นของเสียอันตรายโดยผิดกฎหมาย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

โดยกลุ่มประชากรเป้าหมายคือผู้บังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับนำเข้ส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มตัวอย่างคือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1. ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย จากกรมควบคุมมลพิษ จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบในการควบคุมการนำเข้าและจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ จากกรมโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 3 คน และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมขยะอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 3 คน ในหน่วยงานดังกล่าวใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและสิ่งแวดล้อม ทั้งจากภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้จะใช้สองวิธีหลัก คือ 1. ข้อมูลจากเอกสารทางกฎหมาย ข้อบังคับ และคำพิพากษาในคดีอาญาสิ่งแวดล้อมจะมีการรวบรวมเอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมขยะอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งรวมถึงกฎหมายสิ่งแวดล้อม ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางอาญา นอกจากนี้จะศึกษาแนวทางการบังคับใช้กฎหมายในประเทศต่าง ๆ ที่มีการใช้หลักความรับผิดชอบทางอาญากับปัญหาอุตสาหกรรมขยะอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายในประเทศไทย 2. การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมและกฎหมาย การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อม ทั้งในส่วนของนักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานในภาครัฐและเอกชน เพื่อรับฟังความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของกฎหมายที่ใช้ในปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้ รวมถึงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในงานวิจัยนี้จะดำเนินการในลักษณะเชิงคุณภาพเปรียบเทียบอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด กับการบังคับใช้กฎหมายในสภาพความเป็นจริง ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปประเด็นสำคัญจากข้อมูลที่ได้ใช้ นำเสนอผลการวิจัยในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายผลการศึกษาโดยเชื่อมโยงข้อมูลเชิงบริบทและจะมีการเปรียบเทียบระบบกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศที่มีการใช้หลักความรับผิดชอบทางอาญาใน

การจัดการกับการลักลอบนำเข้าหรือส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ การศึกษาจะมุ่งเน้นไปที่ความแตกต่างในแง่ของการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย ความท้าทายในการดำเนินคดีอาญา การวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาเพื่อสรุปแนวทางและมาตรการที่สามารถพัฒนาการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลสัมภาษณ์และเอกสารทางกฎหมาย เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการควบคุมปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย

ผลการวิจัย

การศึกษาการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมในความผิดเกี่ยวกับการก่อกมลพิษสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยกรณีลักลอบนำเข้า ส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ อันเป็นของเสียอันตรายโดยผิดกฎหมาย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สถานการณ์การลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญ โดยเฉพาะในกรณีที่ประเทศไทยกลายเป็นจุดรับและจุดผ่านของขยะอิเล็กทรอนิกส์จากต่างประเทศด้วยช่องทางต่าง ๆ เช่น สินค้าใช้แล้ว ซึ่งขยะเหล่านี้มักประกอบด้วยสารพิษและโลหะหนักที่เป็นอันตราย การลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ส่วนใหญ่มักจะถูกนำมารีไซเคิลในสถานที่ที่ไม่ได้มาตรฐานและไม่ปลอดภัย โดยเน้นที่ราคาเป็นสำคัญ ส่งผลให้เกิดการปล่อยสารพิษลงสู่ดินและน้ำ ปัญหาการขาดการควบคุมที่เข้มงวดและการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพในการตรวจการนำเข้าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง การตรวจสอบและป้องกันการลักลอบส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ก็ยังเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง ทำให้ขยะที่ควรถูกจัดการภายในประเทศต้นทางถูกส่งออกไปยังประเทศอื่นอย่างผิดกฎหมาย

ผลกระทบจากการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่เหมาะสมส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนอย่างรุนแรง โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ใกล้กับสถานที่ทิ้งขยะและโรงงานรีไซเคิลที่ไม่ได้มาตรฐาน สารพิษที่ปล่อยออกมาจากขยะอิเล็กทรอนิกส์ เช่น สารตะกั่ว แคดเมียม และปรอท มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพที่หลากหลาย เช่น โรกระบบทางเดินหายใจ โรคผิวหนัง และการปนเปื้อนสารพิษในน้ำดื่มและอาหาร ผลกระทบเหล่านี้ไม่เพียงแต่

ส่งผลกระทบสืบ แต่ยังคงส่งผลในระยะยาวต่อทั้งสิ่งแวดล้อมและประชากรในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่อง

2. การดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์และการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับมลพิษสิ่งแวดล้อมยังคงประสบปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะในด้านการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่สอดคล้องและไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการควบคุมการกระทำผิด ทั้งนี้แม้ว่าจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ เช่นพระราชบัญญัติการจัดการสิ่งแวดล้อม และกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการก่อมลพิษ แต่การบังคับใช้ยังคงประสบปัญหาจากการขาดการตรวจสอบและความเข้มงวดในการลงโทษผู้กระทำผิดอย่างจริงจัง ในกรณีของการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์นั้น ผู้กระทำผิดมักจะสามารถหลีกเลี่ยงการลงโทษได้จากการขาดการตรวจสอบที่เข้มข้นและความล่าช้าในการดำเนินการทางกฎหมาย การดำเนินคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับขยะอิเล็กทรอนิกส์จึงไม่สามารถยับยั้งปัญหาการลักลอบนำเข้าและการกระทำความผิดในระดับที่เหมาะสม หรือป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำอีกในอนาคต

จากการศึกษาในหลายกรณีพบว่า ผู้ประกอบการบางรายยังคงดำเนินการตามวิธีที่ผิดกฎหมาย โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งต่อสิ่งแวดล้อมและต่อสุขภาพของประชาชน การลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์จากต่างประเทศ ซึ่งเป็นขยะที่มีส่วนผสมของสารพิษที่เป็นอันตราย ยังเป็นปัญหาที่รุนแรงในประเทศไทย เนื่องจากกระบวนการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ผิดกฎหมายมักทำให้เกิดการปล่อยสารพิษสู่สิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการเผาขยะเพื่อรีไซเคิลหรือการทิ้งขยะในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม ซึ่งสารเคมีที่อยู่ในขยะอิเล็กทรอนิกส์สามารถซึมซาบลงสู่ดินและน้ำได้ ทำให้เกิดผลกระทบทั้งในระยะสั้นและระยะยาวต่อระบบนิเวศและสุขภาพของประชาชนที่อยู่ใกล้เคียง นอกจากนี้ขยะอิเล็กทรอนิกส์ยังเป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศและน้ำ ซึ่งเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงขึ้นในหลายพื้นที่ของประเทศไทย

การวิจัยยังพบว่าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ที่มีการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่มีประสิทธิภาพเช่น สหรัฐอเมริกาและประเทศในสหภาพยุโรปนั้น ประเทศเหล่านี้มีการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดและมีมาตรการการควบคุมที่มีประสิทธิภาพมากกว่า โดยการตรวจสอบและการควบคุมการนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นไปอย่างเข้มงวดมากกว่าของประเทศไทยในปัจจุบัน สหรัฐอเมริกาและหลายประเทศในยุโรปมีระบบการกำกับดูแลที่ซับซ้อนและมีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เช่นหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม หน่วยงานศุลกากร และองค์กร

เอกชนที่เกี่ยวข้องในการตรวจสอบและติดตามการนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งทำให้การลักลอบนำเข้าขยะเป็นสิ่งที่ยากลำบาก ประเทศเหล่านี้ยังมีการกำหนดมาตรฐานในการรีไซเคิลหรือกำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ จึงส่งผลให้พวกเขาสามารถจัดการกับปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้ดีกว่าประเทศไทย

ผลการวิจัยยังพบว่าปัญหาหลักของประเทศไทยในการดำเนินคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยคือการขาดทรัพยากรในการบังคับใช้กฎหมาย การขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งทำให้การดำเนินคดีไม่เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการและไม่สามารถควบคุมปัญหาการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน การขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบและตรวจจับการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงความล่าช้าในการดำเนินการทางกฎหมายยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่เกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจน นอกจากนี้การขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐบาลและภาคเอกชนในการจัดการกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ยังทำให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างช้าและไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งที่ปัญหาการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์มีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในประเทศไทย

3. ผลการวิจัยในการเสนอแนวทางและมาตรการในการพัฒนากระบวนการบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินคดีอาญาในการควบคุมปัญหาการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย โดยพบว่า การปรับปรุงระบบกฎหมายให้มีความเข้มงวดมากขึ้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องดำเนินการเป็นลำดับแรก ควรมีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ให้มีบทลงโทษที่ชัดเจนและรุนแรงขึ้น รวมถึงการกำหนดมาตรฐานใหม่ในการตรวจสอบและอนุญาตการนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อเฝ้าระวังและติดตามการขนส่งขยะในระดับสากลจะช่วยลดโอกาสการลักลอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ควรพัฒนากระบวนการบังคับใช้กฎหมายให้ทันสมัยและเข้าถึงง่ายขึ้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถตรวจสอบและติดตามการกระทำผิดได้รวดเร็วและครอบคลุมยิ่งขึ้น

ในแง่ของกระบวนการดำเนินคดีอาญา การวิจัยพบว่าความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐและหน่วยงานเอกชนเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย ควรจัดตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น กรมควบคุมมลพิษ กรมโรงงาน

อุตสาหกรรม ศุลกากร และตำรวจด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อทำงานร่วมกันในการตรวจสอบและป้องกันการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจในกฎหมายให้กับเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายในระดับพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาฐานข้อมูลกลางที่เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความสามารถในการตรวจสอบและติดตามการกระทำผิดได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ

แนวทางสำคัญอีกประการหนึ่งคือการส่งเสริมความรับผิดชอบทางกฎหมายของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมขยะอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะการจัดการขยะที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ควรมีการออกกฎระเบียบใหม่ที่กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบต่อการจัดขยะอย่างเหมาะสม และกำหนดให้มีการตรวจสอบและรายงานการจัดขยะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นประจำ นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้มีการตรวจสอบจากภาคประชาชนและกลุ่มองค์กรสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบในกระบวนการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะ และส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างยั่งยืนในระยะยาว

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ประเทศไทยยังคงเป็นปลายทางสำคัญในการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ โดยประเทศไทยเป็นทั้งจุดรับและจุดผ่านสำหรับขยะอิเล็กทรอนิกส์จากต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ขยะอิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้มักถูกนำเข้ามาในรูปแบบของสินค้าที่ใช้แล้ว ทั้งนี้เป็นเพราะประเทศไทยมีการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ทันสมัย สอดคล้องกับงานวิจัยของวิลาสินี สิทธิโสภณ (2563) และไม่มี การกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นการเฉพาะในเขตพื้นที่รอบนอกทั่วไป เช่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงส่งผลทำให้เกิดปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ เช่นเดียวกับที่ ภัทรกิติ์ บุญละคร (2561) ศึกษาไว้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การบังคับใช้กฎหมายอาญาของไทยที่ไม่เข้มงวดและการขาดการบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้การดำเนินคดีอาญาในคดีสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ไม่สามารถควบคุมการกระทำผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้จะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่แล้ว แต่การบังคับใช้จริงจังกังยังมีข้อจำกัด

สำคัญสอดคล้องกับการศึกษาของวิลาสินี สิทธิโสภณ (2563) ที่พบว่า การบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ยังคงประสบปัญหาในด้านการตรวจสอบที่ไม่เข้มงวด รวมทั้งขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้การควบคุมการกระทำผิดไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อุปสรรคที่สำคัญคือการขาดทรัพยากรในการตรวจสอบและการดำเนินคดี รวมถึงการขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่ทำให้การดำเนินคดีมีประสิทธิภาพต่ำ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าประเทศไทยควรมีการพัฒนากระบวนการบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินคดีอาญาในการควบคุมปัญหาการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย สอดคล้องกับแนวคิด เจนจิรา เจนนุวัตร (2561) การขาดความรับผิดชอบจากผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ผิดกฎหมายส่งผลให้เกิดการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างต่อเนื่อง ผู้ประกอบการบางรายยังคงดำเนินการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์และจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างผิดกฎหมายโดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะในกรณีที่ขยะอิเล็กทรอนิกส์มีสารพิษที่เป็นอันตราย การขาดการรับผิดชอบในระดับผู้ประกอบการเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง การละเลยต่อการปฏิบัติตามกฎหมายทำให้การบังคับใช้มาตรการลงโทษไม่สามารถป้องกันการกระทำผิดได้อย่างแท้จริง กฎหมายไทยที่มีอยู่มีประสิทธิภาพต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ เช่น สหรัฐอเมริกาและประเทศในสหภาพยุโรป ที่มีระบบการบังคับใช้กฎหมายและการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าของประเทศไทย (วรวิทย์ สมทรง, 2562) ประเทศเหล่านี้มีมาตรการที่เข้มงวดและสามารถตรวจสอบการนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายในระดับที่เข้มงวดและการมีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ การเปรียบเทียบนี้ชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยยังมีช่องโหว่ในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งส่งผลให้การดำเนินคดีในประเทศไทยไม่สามารถควบคุมปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมในความผิดเกี่ยวกับการก่อกมลพิษสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย การบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทยยังคงมีข้อจำกัดที่

สำคัญ ซึ่งทำให้การควบคุมการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติและข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์และของเสียอันตราย แต่การขาดทรัพยากรในการตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมาย ทำให้การดำเนินคดีอาญาไม่สามารถควบคุมปัญหานี้ได้อย่างทั่วถึง ผู้ประกอบการบางรายยังคงละเลยต่อความรับผิดชอบในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ผิดกฎหมาย โดยเฉพาะการนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นของเสียอันตราย ซึ่งมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน การขาดการตรวจสอบและการบังคับใช้กฎหมายทำให้ผู้ประกอบการเหล่านี้สามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องรับผลกระทบทางกฎหมายที่รุนแรง ทำให้เกิดการลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างต่อเนื่อง การดำเนินคดีอาญาในกรณีขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยยังมีอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายและการตรวจสอบ ซึ่งทำให้การควบคุมปัญหานี้ไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมยังขาดความรับผิดชอบในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ผิดกฎหมาย ขณะที่การเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ที่มีระบบการควบคุมที่เข้มงวดและการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพสูงกว่า ทำให้เห็นความแตกต่างในผลการดำเนินคดีในแต่ละประเทศ ดังนั้น การปรับปรุงระบบการบังคับใช้กฎหมายและการเพิ่มความรับผิดชอบของผู้ประกอบการในประเทศไทยเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการควบคุมและป้องกันปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการปรับปรุงและเสริมสร้างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ ควรมีการทบทวนและแก้ไขกฎหมายให้มีบทลงโทษที่ชัดเจนและเข้มงวดมากยิ่งขึ้นสำหรับผู้ประกอบการที่ลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์อันตราย รวมถึงการเพิ่มโทษทางอาญาให้เหมาะสมกับความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน

2. จัดตั้งหน่วยงานเฉพาะทางในการติดตามและควบคุมการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานที่มีอำนาจเฉพาะในการตรวจสอบและควบคุมการนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ และสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานนี้ด้วยทรัพยากรที่เพียงพอ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายและป้องกันการกระทำผิด

3. สร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากขยะอิเล็กทรอนิกส์มักมีการเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดน การสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและองค์กรระหว่างประเทศจะช่วยให้การควบคุมการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะที่ไม่

เหมาะสม อีกทั้งยังสามารถใช้มาตรการทางกฎหมายที่สอดคล้องกันในการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดข้ามชาติ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ควรเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายและการตรวจสอบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมการลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการจัดตั้งระบบการติดตามและตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถจับกุมและดำเนินคดีได้อย่างทันท่วงที และมีการลงโทษที่เป็นธรรมและเหมาะสมกับขนาดของความผิด

2. ส่งเสริมให้ความรู้และเสริมสร้างความรับผิดชอบแก่ผู้ประกอบการ ควรมีการจัดอบรมและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมและขยะอิเล็กทรอนิกส์แก่ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรม โดยอาจมีการใช้มาตรการส่งเสริม เช่น การลดภาษีหรือข้อได้เปรียบสำหรับผู้ปฏิบัติตามกฎหมายและมีการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างมีความรับผิดชอบ

3. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศและหน่วยงานต่าง ๆ การลักลอบนำเข้าและส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นปัญหาที่มีขอบเขตกว้างขวางและไม่สามารถแก้ไขได้โดยประเทศใดประเทศหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับนานาชาติ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ขยายขอบเขตการศึกษาด้านผลกระทบต่อสุขภาพประชาชน ควรทำการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบทางสุขภาพที่ชัดเจนจากการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ถูกต้องในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย โดยเน้นการเก็บข้อมูลจากผู้ที่อาศัยใกล้แหล่งทิ้งขยะและพื้นที่อุตสาหกรรมเพื่อให้เห็นภาพรวมที่ครอบคลุมมากขึ้นเกี่ยวกับผลกระทบทางสุขภาพในระยะยาว

2. ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการบังคับใช้กฎหมายในประเทศอื่น ควรมีการศึกษากการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศที่ประสบความสำเร็จในการควบคุมปัญหานี้ เช่น ญี่ปุ่น หรือสหภาพยุโรป เพื่อนำแนวทางที่ดีมาปรับใช้ในประเทศไทย และพัฒนากฎหมายและนโยบายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. สำนวความตระหนักรู้และทัศนคติของผู้ประกอบการและประชาชน การวิจัยครั้งต่อไปควรสำรวจความตระหนักรู้และทัศนคติของผู้ประกอบการโรงงานและประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อประเมินถึงความรู้และการปฏิบัติตามกฎหมาย รวมถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการขาดความรู้หรือความตระหนักในเรื่องนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2549). *อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด*. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ.
- กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2560). *คู่มือการจัดทำระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับโรงงานอุตสาหกรรม ฉบับปรับปรุง*. กรุงเทพฯ: กระทรวงอุตสาหกรรม.
- คณะกรรมการด้านวิชาการเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม ศาลปกครอง. (2557). *แนวทางการพัฒนาวิธีพิจารณาคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลปกครอง.
- น้ำแท้ มีบุญสร้าง. (2547). การดำเนินคดีแบบกลุ่มคดีสิ่งแวดล้อม. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจนจิรา เจนนุวัตร. (2561). มาตรการส่งเสริมการนำขยะอิเล็กทรอนิกส์กลับมาใช้ใหม่ (Recycle): ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณิชชา บุรณสิงห์. (2559). *ขยะอิเล็กทรอนิกส์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- ภัทรกิติ์ บุญละคร. (2561). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารวิชาการเฉลิมกาญจนา*, 5 (1), 319-331.
- นภัสสร เปี้ยจันทร์ & สุนนทิพย์ จิตสว่าง. (2023). การลักลอบนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์สู่การเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 49(1), 13-32.
- วริทธิ์ สมทรง. (2562). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการซากขยะอิเล็กทรอนิกส์: ศึกษากรณีกฎหมายเกี่ยวกับโรงงาน. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วริทธิ์ สมทรง, มาลี สุรเชษฐ และ วราภรณ์ วนาพิทักษ์. (2563). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการซากขยะอิเล็กทรอนิกส์: ศึกษากรณีกฎหมายเกี่ยวกับโรงงาน. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 14 (36), 93-103.
- วิลาสินี สิทธิโสภณ. (2563). *การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สง่า ทับทิมหิน, ปวีณา ลิ้มปิทีปการ, ฐิติรัช งานฉม้ง, ลักษณ์ีย์ บุญขาว, & กิตติเหล่าสุภาพ.
(2564). การจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. *วารสารวิจัย
สาธารณสุขศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 14(1), 1-8.